

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان
(مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

**The mediating role of achievement motivation in the relationship between
parents' mental health and students academic success
(Case of study: students of the first year of high school in Maku city)**

Vahid Mohammadi

Master's student, General Psychology, Islamic Azad University, Maku, Iran.

Shahpour Ahmadi

Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Maku, Iran.

Email: ahmady6552@gmail.com

Sadra Alipoor

Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Islamic Azad University, Maku, Iran.

وحید محمدی

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، ماکو، ایران.

شاهپور احمدی*

استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، ماکو، ایران.

صدرا علیپور

استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، ماکو، ایران.

Abstract

Introduction: The present study was conducted with the aim of investigating the mediating role of motivation to progress in the relationship between parents' mental health and children's academic success. **Method:** This research is descriptive-correlational in terms of the type of research method and applied in terms of purpose. In the current research, all the students of the first secondary level of Maku city, with the number of 2002 people, formed the statistical population. Using simple random sampling, a statistical sample was selected from among the students' parents. In order to measure the variables, Goldberg's mental health questionnaire, Bernard Weiner's achievement motivation questionnaire and Wells' academic success questionnaire (2010) were used. The Kolmogorov-Smirnov test was used to determine the normality of the data. Due to the non-normality of the data distribution, structural equation analysis using the

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان انجام شد. **روش:** این پژوهش از لحاظ نوع روش تحقیق، توصیفی-همبستگی و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد. در تحقیق حاضر، کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهر ماکو به تعداد ۲۰۰۲ نفر، جامعه آماری را تشکیل دادند. با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده اقدام به انتخاب نمونه آماری از میان والدین دانش‌آموزان شد. جهت اندازه‌گیری متغیرها از پرسشنامه سلامت روان گلدبرگ، پرسشنامه انگیزه پیشرفت برنارد و اینتر و پرسشنامه موفقیت تحصیلی ولز (۲۰۱۰) استفاده به عمل آمد. برای تعیین وضعیت نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف استفاده شد. با توجه به غیرنرمال بودن توزیع داده‌ها از تحلیل معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده به عمل آمد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد که: الف) سلامت روانی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر

partial least squares method was used to test the hypotheses. **Findings:** The findings showed that: a) Parents' mental health had a positive and significant effect on students' academic success. b) Parents' mental health has had a positive and significant effect on students' progress motivation. c) Progress motivation has had a positive and significant effect on students' academic success. d) mental health of parents with the mediating role of motivation to progress has a positive and significant effect on the academic success of students, and the results of combined reliability, extracted variance, coefficient of determination of the model and goodness of fit index showed that the model drawn in the field of path analysis of empirical assumptions - It has a good opinion and has a very good fit. **Conclusion:** The favorable and healthy growth of children in all aspects depends on effective and favorable communication between parents and children, and the mental health of family members, especially parents, can affect the behavior of children. Considering the positive effect of the motivation to progress on the academic success of students, it is necessary for parents to choose emotional and friendly behaviors in front of their children and avoid blaming, insulting and punishing the children in order to motivate students to provide the basis for their academic success.

Keywords: *mental health of parents; academic achievement motivation; Educational accomplishment; students.*

مثبت و معنی‌دار داشته است. ب) سلامت روانی والدین بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان تاثیر مثبت و معنادار داشته است. ج) انگیزه پیشرفت بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر مثبت و معنی‌دار داشته است. د) سلامت روانی والدین با نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر مثبت و معنی‌دار بوده و همچنین نتایج پایایی ترکیبی، واریانس استخراج شده، ضریب تعیین مدل و شاخص نیکویی برازش نشان داد که مدل ترسیم شده در حیطه تحلیل مسیر از مفروضات تجربی- نظری مناسبی برخوردار بوده و دارای برازش بسیار خوبی می‌باشد. **نتیجه‌گیری:** رشد مطلوب و سالم فرزندان در تمام ابعاد مرهون ارتباط مؤثر و مطلوب والدین با فرزندان است و سلامت روانی اعضای خانواده به‌خصوص والدین می‌تواند رفتارهای فرزند را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به تاثیر مثبت انگیزه پیشرفت در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، لازم است والدین در مواجهه با فرزندان رفتارهای عاطفی و دوستانه انتخاب کنند و از سرزنش و توهین و تنبیه فرزندان بپرهیزند تا با ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان زمینه موفقیت تحصیلی آنان فراهم گردد.

واژه‌های کلیدی: سلامت روانی والدین؛ انگیزه پیشرفت تحصیلی؛ موفقیت تحصیلی؛ دانش‌آموزان.

پذیرش: دی ۱۴۰۱

دریافت: آبان ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

باید توجه کرد که جوامع توسعه یافته با بهینه‌سازی عملکرد آموزش و پرورش خود توانسته‌اند مراتب ترقی را بپیمایند. پیشرفت آموزش و پرورش با شاخص‌های متعددی بروز پیدا می‌کنند. یکی از این شاخص‌ها موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است که در نتیجه افزایش کیفیت نظام آموزشی حاصل می‌شود و به تبع آن، عدم موفقیت تحصیلی که منجر به افت تحصیلی می‌شود، یکی از مشکلات عمده مراکز تحصیلی از جمله مدارس محسوب می‌شود. این عامل علاوه بر میلیاردها خسارت مادی، مسائل و مشکلات روحی، روانی و اجتماعی فراوانی را برای دانش‌آموزان بوجود آورده است و صد البته، بی‌توجهی افزون‌تر نسبت به آن، منجر به افت سطح علمی و کارایی کشور در سال‌های آینده خواهد شد. بنابراین، کشف عواملی که بتواند در میزان موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس نقش آفرین باشد، بسیار حائز اهمیت است.

نقش واسطه‌های انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

امروزه محققان بر ضرورت توجه به عوامل پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی تأکید ویژه‌ای دارند و در همین راستا، طی دهه‌های اخیر مطالعه عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی بیش از پیش مورد توجه نظام‌های آموزشی قرار گرفته است. اما باید توجه داشت که پیش‌بینی دقیق از عملکرد تحصیلی صرفاً بر پایه ظرفیت‌هایی که توسط آزمون‌های هوش سنجیده می‌شوند، صورت نمی‌گیرد، بلکه باید اطلاعاتی در مورد خصوصیات شخصیتی، انگیزشی، عاطفی و شناختی که نقش میانجی بین توانایی‌ها و پیشرفت در حیطه‌های خاص ایفا می‌کنند در اختیار داشت. در همین راستا با توجه به ارتباط شناخت، انگیزش و عاطفه در رفتار انسان، متغیرهای متعددی به منظور تبیین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در حوزه‌های مختلف درسی مورد بررسی و آزمایش قرار گرفته‌اند. سلامت روانی والدین و انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان از جمله عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان محسوب می‌شوند که رابطه و میزان تاثیر آن‌ها در تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد.

پیشینه پژوهش

در نتایج تحقیق آیانو^۱ و همکاران (۲۰۲۲) هیچ ارتباط معناداری بین علائم افسردگی مادر یا مشکلات عاطفی پدری و پیشرفت تحصیلی فرزندان مشاهده نشده است. اما، علائم اضطراب مادر، افسردگی و مشکلات عاطفی پدر، با پیشرفت تحصیلی ضعیف در فرزندان نوجوان همراه است. یافته‌ها نشان می‌دهد که تلاش‌ها برای بهبود نتایج فرزندان مادران مبتلا به اضطراب می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی متمرکز شود.

نتایج پژوهش لیائو^۲ و همکاران (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که روابط والدین با فرزند و روابط همسالان عوامل حفاظتی حیاتی برای فشار تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی هستند. رابطه والدین با کودک به طور منفی فشار تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند و از طریق رابطه با همسالان بر فشار تحصیلی آن تأثیر می‌گذارد، در حالی که عزت نفس رابطه بین رابطه همسالان و فشار تحصیلی را تنظیم می‌کند. همچنین، نتایج مطالعه نشان می‌دهد که ایجاد یک رابطه خوب میان والدین با فرزند و رابطه با همسالان در عین حالی که عزت نفس کودکان را بهبود می‌بخشد، تأثیر مثبتی بر دانش‌آموزان ابتدایی برای مقابله با فشار تحصیلی دارد. مطالعه روی^۳ و گارسیا^۴ (۲۰۱۸) با یک فرآیند تجزیه و تحلیل چند مرحله‌ای اطلاعات مرتبط با کلمات کلیدی در مورد موضوع مشارکت والدین در کشورهای مختلف فراهم شده و ویژگی‌های متمایز مشارکت والدین و همچنین تفاوت‌های زمینه‌ای از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر نشان داده شده است.

نتایج پژوهش عمر^۵ و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که مشارکت والدین با انگیزه پیشرفت و پیشرفت دانش‌آموزان رابطه مثبت دارد که به نوبه خود انگیزه پیشرفت نیز با پیشرفت دانش‌آموزان مرتبط است. بین انگیزه پیشرفت و مشارکت والدین با پیشرفت دانش‌آموزان تأثیرات میانجی کاملی وجود دارد. در حالی که جنسیت با انگیزه پیشرفت و پیشرفت دانش‌آموزان همبستگی متوسطی داشت. یافته‌ها به درک روابط بین مشارکت والدین و عناصر انگیزش پیشرفت با پیشرفت دانش‌آموزان در دانشکده‌های حرفه‌ای کمک می‌کند.

میلر^۶ و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشی تحت عنوان بهزیستی، سرزندگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبستانی انجام داده‌اند. یافته‌های این تحقیق وجود یک عامل زیربنایی بهزیستی را پیشنهاد می‌کنند که رابطه مثبتی با موفقیت دارد. یافته‌ها با استفاده از مدل شناوری تحصیلی مورد بررسی قرار گرفتند. شواهدی وجود نداشت که نشان دهد تلاش‌ها برای بهبود

¹ ayano

² liao

³ roy

⁴ garsia

⁵ omar

⁶ miller

پیشرفت‌هایی که بر رفاه تمرکز دارد باید به طور خاص برای دانش‌آموزان در مناطق محروم اقتصادی هدف قرار گیرد یا از نظر جنسیت اصلاح شود.

پژوهش آید^۷ و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که سلامت روان بالاتر در کودکان منجر به پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌شود. یافته‌های پژوهش صداقت جهان‌آباد^۸ (۱۳۹۷) نشان داد که بین الگوهای فرزندپروری و سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج نشان داد که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع ابتدایی تفاوت معناداری وجود ندارد.

محمودی^۹ و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان رابطه سلامت روانی والدین با سازگاری فرزندان پسر مقطع ابتدایی به بررسی این رابطه پرداخته‌اند. نتایج حاصل از مدل‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد که بین سلامت روانی والدین و سازگاری فرزندان پسر آن‌ها رابطه منفی معنادار و بین سلامت جسمانی و ارتباط اجتماعی و سازگاری فرزندان پسر آن‌ها رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

اناری^{۱۰} و پاکدامن^{۱۱} (۱۳۹۶) پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه بین سلامت روانی والدین و انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان به انجام رسانیده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که بین سلامت روانی والدین و انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان همبستگی معنادار و مثبتی وجود دارد. همچنین نتایج حاکی از این بود که فرزندان والدینی که سطح تحصیلات بالایی دارند، از انگیزه پیشرفت بالاتری برخوردار هستند. در زمینه جنسیت نیز نشان داده شد که میزان انگیزه پیشرفت فرزندان دختر بیش از فرزندان پسر می‌باشد.

آهی^{۱۲} و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان مدل‌یابی رابطه درگیری تحصیلی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی با توجه به نقش میانجی انگیزش و درگیری تحصیلی دانش‌آموز، رابطه بین درگیری والدین و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را به گستردگی بررسی کرده‌اند تعداد ۳۷۵ نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کاشمر به همراه یکی از والدین‌شان به روش خوشه‌ای مرحله‌ای تصادفی انتخاب شده‌اند. نتایج این پژوهش بر اهمیت ارتباط و درگیری والدین در فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان تأکید دارد.

موفقیت تحصیلی شامل پیشرفت، رضایت و تداوم انگیزش می‌شود و سه عامل محیط یادگیری، عوامل فردی و رفتارهای فردی در آن سهیم هستند (آرتینو^{۱۳}، ۲۰۰۹). علاوه بر معدل، توانایی موثر بودن در کارکردن با دیگران و حل کردن مسائل درهم و برهم زندگی از ملاک‌های موفقیت تحصیلی محسوب می‌شود (یورک^{۱۴} و لونگدن^{۱۵}، ۲۰۰۴).

موفقیت تحصیلی به ابعادی از وضعیت تحصیلی آموزش‌پذیر اشاره دارد که بیان‌کننده نمره یک دوره، میانگین نمرات برای مجموعه‌ای از دوره‌ها در یک درس یا میانگین نمرات در دوره‌های تحصیلی شخص باشد (میرکمالی^{۱۶} و همکاران، ۱۳۹۴). سلامت روانی: این واژه در اساسنامه سازمان جهانی بهداشت^{۱۷} سلامت «نه تنها نبود بیماری یا معلولیت»، بلکه «حالت بهینه خوب بودن جسمی، روانی و اجتماعی» تعریف شده است (گزارش سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۰۱). مفهوم سلامت روانی نیز از

⁷ eide

⁸ Sedaghat jahanabad

⁹ mahmodi

¹⁰ anari

¹¹ pakdaman

¹² ahi

¹³ artino

¹⁴ york

¹⁵ longden

¹⁶ mirkamali

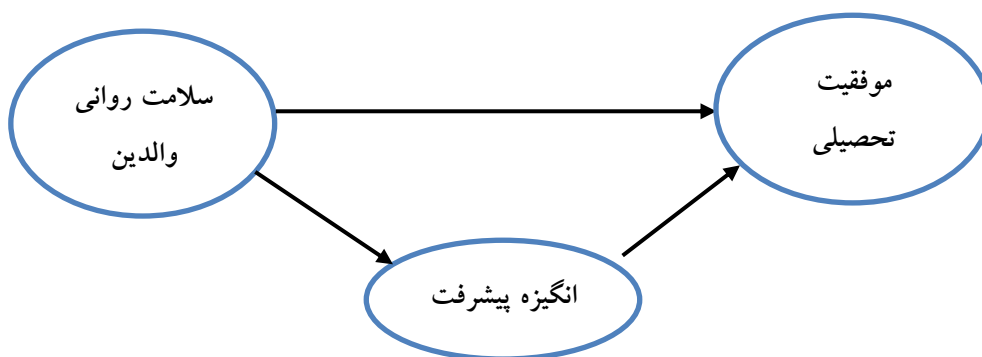
¹⁷ Worth health organization

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

نظر سازمان جهانی بهداشت چیزی فراتر از نبود اختلال های روانی و شامل خوب بودن ذهنی، ادراک خودکارآمدی، استقلال و خودمختاری، کفایت و شایستگی، وابستگی میان نسلی و خود شکوفایی توانمندی های بالقوه فکری و هیجانی است (سادوک^{۱۸}، ۲۰۰۹).

انگیزه پیشرفت: انگیزه پیشرفت یک محرک ذهنی و روانشناختی درونی است که افراد را قادر می‌سازد کارهایی را که از نظرشان ارزشمند است دنبال کنند و آنان را وادار به دستیابی به اهداف خود می‌نماید (سینگ^{۱۹}، ۲۰۱۱).

بر اساس اهداف تحقیق مدل مفهومی به صورت زیر خواهد بود:

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش

طرح پژوهش: با لحاظ نمودن اینکه پژوهش حاضر قصد دارد بدون دستکاری در متغیرهای مورد مطالعه به تشریح و ارزیابی عوامل مرتبط با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان بپردازد، لذا روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی محسوب می‌شود. از سوی دیگر، با توجه به اینکه از نظریه‌ها، قانونمندی‌ها، روش‌ها و نتایجی که در تحقیق حاضر حاصل می‌شوند می‌توان برای حل مسائل اجرایی و واقعی در سطح مدارس کشور استفاده نمود، لذا این تحقیق را از دیدگاه هدف می‌توان از نوع کاربردی به شمار آورد. همچنین، برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق از روشهای کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در این تحقیق به منظور تحلیل ساختاری تاثیر سلامت روانی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه از روش کمترین مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart PLS استفاده می‌شود.

آزمودنی‌ها: جامعه آماری تحقیق حاضر شامل والدین تمامی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ می‌باشند که بر اساس آمار و اطلاعات موجود تعداد آن‌ها ۲۰۰۲ نفر هستند.

برای انتخاب واحدهایی که اطلاعات مورد نیاز تحقیق باید از آن‌ها جمع‌آوری شود، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بهره گرفته شد. با استفاده از فرمول کوکران و خطای مجاز ۵ درصد ( )، حداکثر تعداد نمونه ۳۲۲ نفر محاسبه شد. در همین راستا تعداد ۳۲۲ نفر از والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه به صورت تصادفی انتخاب شده و پرسشنامه‌ها بین آن‌ها توزیع گردید. ویژگی جمعیت شناختی نمونه‌های پژوهش شامل؛ ۱۹۷ نفر مرد معادل ۶۱/۲ درصد نمونه‌ی آماری را پدر دانش‌آموزان و ۱۹۵ نفر زن معادل ۳۸/۸ درصد را مادر دانش‌آموزان تشکیل داده‌اند.

¹⁸ sadock

¹⁹ singh

۱۷ نفر معادل ۵/۳ درصد نمونه‌ی آماری تحصیلات زیردیپلم، ۷۲ نفر معادل ۲۲/۴ درصد نمونه‌ی آماری تحصیلات دیپلم، ۶۰ نفر معادل ۱۸/۶ درصد نمونه‌ی آماری تحصیلات فوق دیپلم، ۱۴۱ نفر معادل ۴۳/۸ درصد نمونه‌ی آماری تحصیلات لیسانس و ۳۲ نفر معادل ۹/۹ درصد باقیمانده تحصیلات فوق لیسانس یا بالاتر داشته‌اند.

۵۷ نفر معادل ۱۷/۷ درصد نمونه‌ی آماری سن کمتر از ۳۵ سال، ۱۳۷ نفر معادل ۴۲/۵ درصد نمونه‌ی آماری سن بین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۱۰۸ نفر معادل ۳۳/۵ درصد نمونه‌ی آماری سن بین ۴۶ تا ۵۵ سال و ۲۰ نفر معادل ۶/۳ درصد نمونه‌ی آماری بیش از ۵۵ سال سن داشته‌اند.

۱۰۱ نفر معادل ۳۱/۴ درصد خانوارهای حاضر در نمونه تک فرزند، ۱۶۹ نفر معادل ۵۲/۵ درصد خانوارها صاحب ۲ فرزند، ۴۰ نفر معادل ۱۲/۴ درصد خانوارها صاحب ۳ فرزند و ۱۲ نفر معادل ۳/۷ درصد خانوارها صاحب ۴ فرزند بوده‌اند. در این تحقیق از سه ابزار اندازه گیری استاندارد استفاده شده است.

ابزار: استفاده از پرسشنامه جزو رایج‌ترین ابزارها برای اجرای پژوهش‌های توصیفی-پیمایشی محسوب می‌شود. به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق حاضر از سه پرسشنامه و در سه بخش به صورت زیر تنظیم و استفاده گردیده است:

بخش اول مربوط به سنجش میزان موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است که بر اساس مدل ولز (۲۰۱۰) در قالب مقیاس چهارگزینه‌ای لیکرت به صورت استاندارد مورد استفاده قرار گرفته است. این بخش از پرسشنامه دارای ۳۹ سؤال می‌باشد که سوالات ۱ تا ۷ این پرسشنامه مربوط به مهارت‌های آکادمیک عمومی، سوالات ۸ تا ۱۱ مربوط به کارآمدی مری، سوالات ۱۲ تا ۱۴ مربوط به تصمیم‌گیری شغلی، سوالات ۱۵ تا ۱۸ مربوط به انگیزه خارجی برای آینده، سوالات ۱۹ تا ۲۳ مربوط به اعتماد، سوال ۲۴ مربوط به تطابق شخصی، سوالات ۲۵ تا ۲۷ مربوط به خودتنظیمی، سوالات ۲۸ تا ۳۱ مربوط به اجتماعی شدن، سوالات ۳۲ تا ۳۶ مربوط به علاقه‌مندی یا انگیزه درونی و سوالات ۳۷ تا ۳۹ مربوط به فقدان اضطراب است. برای هر گویه چهار گزینه شامل کاملاً مخالف (۱ امتیاز)، مخالف (۲ امتیاز)، موافق (۳ امتیاز) و کاملاً موافق (۴ امتیاز) در نظر گرفته می‌شود. گویه‌های شماره ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۹ و ۲۴ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۶ و ۳۷ و ۳۸ و ۳۹ جنبه منفی داشته و نمره‌گذاری آن‌ها به صورت معکوس خواهد بود.

بخش دوم سوالات مربوط به ارزیابی سلامتی روانی والدین است که در قالب مقیاس چهار گزینه‌ای لیکرت تنظیم گردیده است. این بخش از پرسشنامه شامل ۲۸ سؤال استاندارد است که بر اساس پرسشنامه سلامت روان گلدبرگ طراحی شده است. سوالات ۱ تا ۷ این پرسشنامه مربوط به سنجش وضعیت سلامت بدنی، سوالات ۸ تا ۱۴ مربوط به سنجش اضطراب و بی‌خوابی، سوالات ۱۵ تا ۲۱ مربوط به سنجش توانایی مقابله با خواسته‌های حرفه‌ای و مسائل زندگی و سوالات ۲۲ تا ۲۸ این پرسشنامه مربوط به سنجش افسردگی وخیم و گرایش به خودکشی می‌باشد. سیستم نمره‌گذاری سوالات نمرات ۰ تا ۳ را در برمی‌گیرد و لذا نمره هر شخص در هر زیر مقیاس از ۰ تا ۲۱ متغیر خواهد بود. نمره ۰ تا ۷ نشانه وضعیت وخیم، نمره ۷ تا ۱۴ نشانه وضعیت در آستانه بیماری و نمره ۱۴ تا ۲۱ نشانگر وضعیت سلامتی هر پاسخگو است.

بخش سوم مربوط به سنجش انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است که بر اساس مدل برنارد و اینر در قالب ۲۰ سوال دوگزینه‌ای به صورت استاندارد مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه سه جنبه عاطفی (ترس و امید)، جهت رفتار (روی‌آوری یا اجتناب) و خطرجویی (ترجیح دادن هدف‌های آسان، متوسط و دشوار) را به صورت موقعیت‌های پیشرفت بیان نموده و اندازه‌گیری می‌نماید. سوالات ۳، ۷، ۸، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۶ و ۲۰ این پرسشنامه مربوط به جنبه عاطفی، سوالات ۱، ۴، ۱۰، ۱۷ و ۱۸ مربوط به جنبه روی‌آوری یا اجتناب و سوالات ۲، ۵، ۶، ۱۱، ۱۴، ۱۵ و ۱۹ مربوط به جنبه خطرجویی است. چنانچه پاسخگو در هر سوال گزینه‌ای را انتخاب کند که به انگیزه پیشرفت بالا مربوط است، نمره یک و اگر گزینه‌ای را که به انگیزه پیشرفت پایین مربوط باشد انتخاب کند، نمره صفر خواهد گرفت. بدین ترتیب حداقل و حداکثر نمره هر آزمودنی در این تست می‌تواند عددی بین صفر تا بیست باشد.

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

جهت اجرای پژوهش، ابتدا با اخذ مجوز از اداره آموزش و پرورش به مدارس مراجعه گردید. در مرحله بعد از مسئولین مدارس خواسته شد هماهنگی‌های لازم با والدین دانش‌آموزان انجام گیرد. سپس پژوهشگر با توضیح فرایند پژوهش و جلب رضایت آگاهانه والدین (آزمودنی‌ها) پرسشنامه بین والدین توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شدند. شاخصهای توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی محاسبه شد. در این تحقیق به منظور تحلیل ساختاری تاثیر سلامت روانی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه از روش کمترین مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart PLS استفاده گردید.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش شامل اطلاعات توصیفی و یافته‌های حاصل از تحلیل مسیر را شامل می‌شود. در جدول ۱ شاخص‌هایی شامل میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره را نشان می‌دهد.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی برای متغیرهای تحقیق

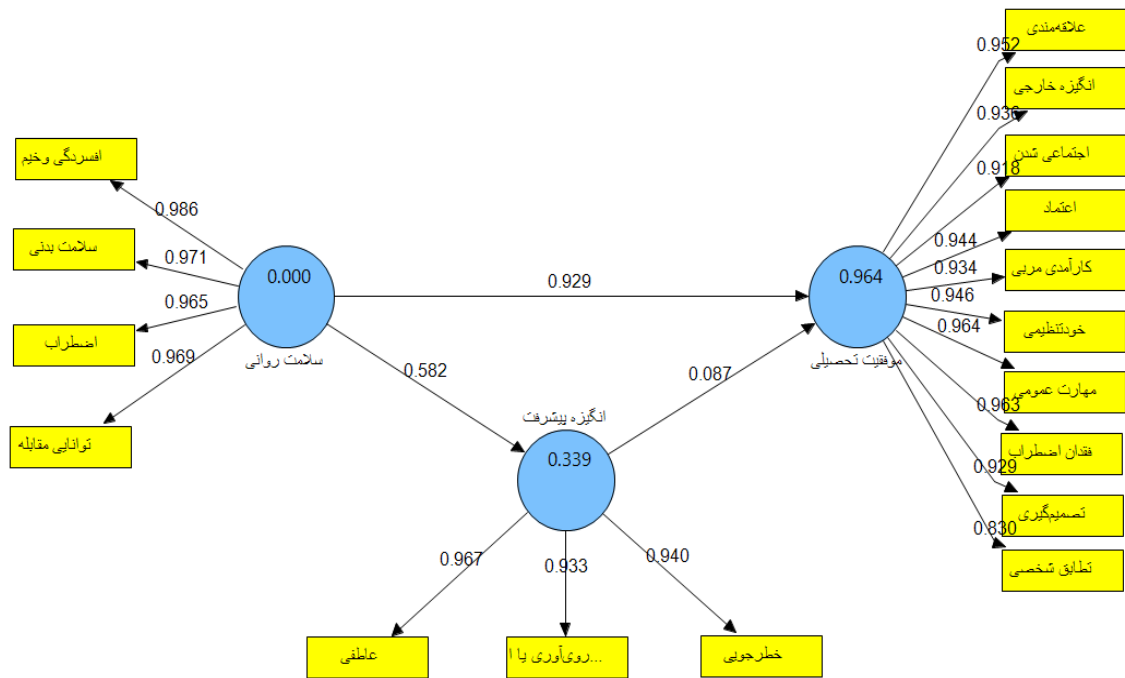
متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل مقدار	حداکثر مقدار
سلامت روانی والدین	۲/۱۹	۰/۷۷	۰/۶۴	۲/۹۶
انگیزه پیشرفت	۰/۶۸	۰/۳۴	۰/۱۸	۱/۰۰
موفقیت تحصیلی	۳/۱۹	۰/۷۸	۱/۷۲	۳/۸۸

در این پژوهش، برای بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. نتایج آزمون در جدول ۲ گزارش شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود تمام متغیرهای تحقیق در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار هستند و به عبارت دیگر هیچ‌کدام از متغیرهای تحقیق از توزیع نرمال پیروی نمی‌کنند زیرا دارای سطوح معنی‌داری کوچکتر از ۵ درصد هستند.

جدول ۲: نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	مقدار آماره	سطح معنی‌داری (sig.)
سلامت روانی والدین	۰/۳۵۴	۰/۰۰۱
انگیزه پیشرفت	۰/۳۴۶	۰/۰۰۱
موفقیت تحصیلی	۰/۳۵۵	۰/۰۰۱

به منظور سنجش مدل و آزمون فرضیه‌های تحقیق با توجه به نرمال نبودن توزیع تمام متغیرها از روش حداقل مربعات جزئی با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS بهره گرفته شد. ضرایب مسیر، واریانس تبیین شده متغیر وابسته توسط متغیر مستقل و بارعاملی متغیرهای مشاهده شده در نمودار ۱ مشخص شده‌اند.

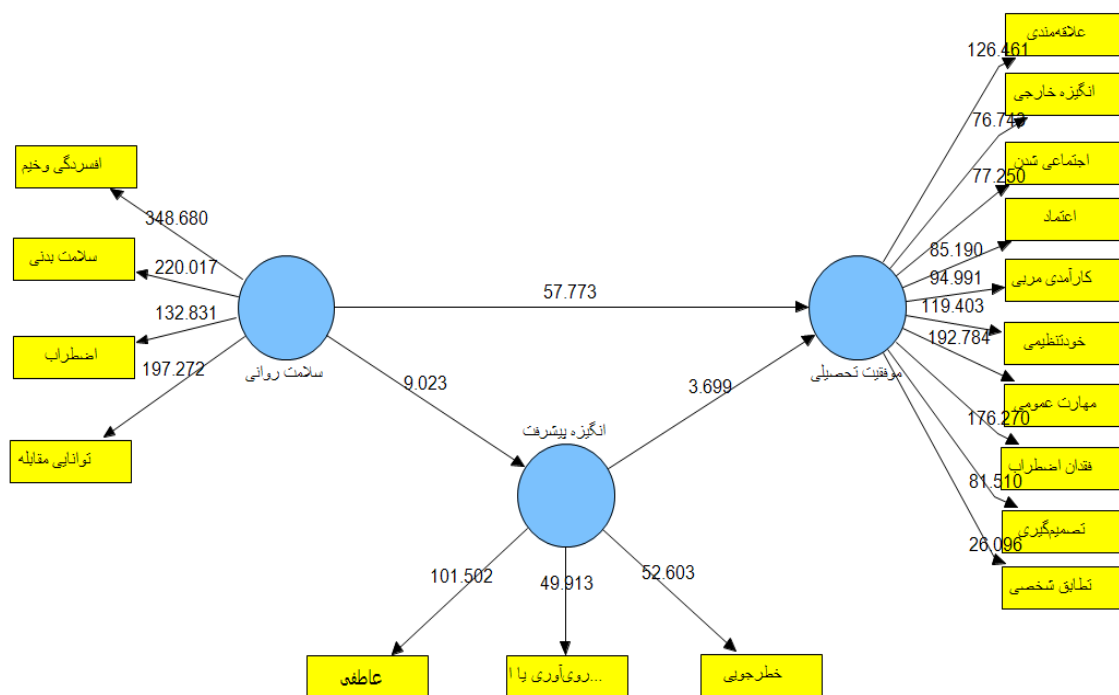

نمودار ۱: ضرایب مسیر و بار عاملی متغیرها

معنی داری ضرایب مسیر و بارهای عاملی مربوط به هر کدام از متغیرهای پنهان با استفاده از روش خودگردان بررسی و در نمودار ۲ به نمایش در آمده اند. در این شکل اعداد روی مسیر و نیز خطوط مربوط به بارهای عاملی مقادیر آماره t مربوطه هستند و همانند آزمون t تفسیر می شوند، یعنی برای تعداد نمونه های بالا مقادیر بیشتر از $\pm 1/96$ در سطح ۵ درصد معنی دار می باشند.

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

نمودار ۲: مقدار آماره t برای بررسی معنی‌داری ضرایب مسیر و بارهای عاملی

به منظور بررسی پایایی هر کدام از ابعاد متغیرها، بار عاملی هر یک از متغیرهای مشاهده شده روی متغیرهای مکنون مربوطه در جدول ۳ گزارش شده اند. بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴ مورد قبول و در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار هستند. به صورتی که مشاهده می‌شود بار عاملی تمام گویه‌ها بالاتر از میزان مطلوب هستند.

جدول ۳: بار عاملی گویه‌ها

موفقیت تحصیلی	انگیزه پیشرفت	سلامت روانی والدین	
		۰/۹۷۱	سلامت بدنی
		۰/۹۶۵	اضطراب و بی‌خوابی
		۰/۹۶۹	توانایی مقابله با خواسته‌ها
		۰/۹۸۶	افسردگی وخیم
	۰/۹۶۷		عاطفی
	۰/۹۳۳		رویی‌آوری یا اجتناب
	۰/۹۴۰		خطرجویی
۰/۹۶۴			مهارت‌های آکادمیک عمومی
۰/۹۳۴			کارآمدی مربی
۰/۹۲۹			تصمیم‌گیری شغلی
۰/۹۳۶			انگیزه خارجی برای آینده
۰/۹۴۴			اعتماد
۰/۸۳۰			تطابق شخصی

۰/۹۴۶			خودتنظیمی
۰/۹۱۸			اجتماعی شدن
۰/۹۵۲			علاقه‌مندی یا انگیزه درونی
۰/۹۶۳			فقدان اضطراب

نتایج معنی‌داری ضرایب مسیر نیز در جدول ۴ آورده شده‌اند. در این جدول مقدار ضریب مسیر، انحراف استاندارد، مقدار آماره t و سطح معنی‌داری مربوط به هر کدام از مسیرها نوشته شده است.

جدول ۴: مقدار ضرایب مسیر و آماره t

مسیر	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	مقدار آماره t	سطح معنی‌داری
از سلامت روانی والدین به انگیزه پیشرفت	۰/۵۸۲	۰/۰۶۵	۹/۰۲	۰/۰۰۱
از سلامت روانی والدین به موفقیت تحصیلی	۰/۹۲۹	۰/۰۰۳	۵۷/۷۷	۰/۰۰۱
از انگیزه پیشرفت به موفقیت تحصیلی	۰/۰۸۷	۰/۰۲۳	۳/۷۰	۰/۰۰۱

بر اساس نتایج جدول فوق، ضرایب مسیر از سلامت روانی والدین به انگیزه پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مثبت و در سطح خطای ۰/۰۵ کاملاً معنی‌دار می‌باشند. همچنین، ضریب مسیر از انگیزه پیشرفت به موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نیز مثبت و در سطح خطای ۰/۰۵ کاملاً معنی‌دار می‌باشد.

مقادیر واریانس استخراج شده (AVE) مربوط به سازه‌ها نیز در جدول ۵ گزارش شده است. این معیار توسط فورنل و لارکر (۱۹۸۱) پیشنهاد شد. مقدار قابل قبول برای این شاخص که بیانگر اعتبار مناسب ابزارهای اندازه‌گیری است، مقدار ۰/۵ می‌باشد. به این معنی که متغیر پنهان مورد نظر حداقل ۵۰ درصد واریانس مشاهده پذیرهای خود را تبیین می‌کند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود مقادیر واریانس استخراج شده برای تمام متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۵ بوده و اعتبار ابزارهای اندازه‌گیری را تایید می‌کند.

جدول ۵: پایایی ترکیبی و واریانس استخراج شده متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	پایایی ترکیبی	واریانس استخراج شده
سلامت روانی والدین	۰/۹۸۶	۰/۹۴۶
انگیزه پیشرفت	۰/۹۶۳	۰/۸۹۶
موفقیت تحصیلی	۰/۹۸۵	۰/۸۶۹

بر اساس نتایج، مقدار ضرایب تعیین چندگانه برای مدل تحقیق برابر ۰/۹۶۴ و ۰/۳۳۹ به دست آمده‌اند. این بدین معنی است که متغیرهای سلامت روانی والدین و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان در مجموع توانسته‌اند ۹۶/۴ درصد تغییرات متغیر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین کنند که درصد بسیار بالایی است. همچنین، متغیر سلامت روانی والدین در مجموع توانسته ۳۳/۹ درصد تغییرات انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان را تبیین کند که درصد قابل قبولی است.

به منظور بررسی برازش کلی مدل می‌توان از شاخص نیکویی برازش (GOF) به صورت زیر استفاده کرد:

$$GOF = \sqrt{(Communality) * (R^2)}$$

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

که برابر ریشه دوم ضرب دو مقدار متوسط مقادیر اشتراکی و متوسط ضرایب تعیین است. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این معیار در نظر گرفته می‌شود. برای مدل تحقیق حاضر مقدار این شاخص برابر است با:

$$GOF = \sqrt{0/652 \times 0/903} = 0/767$$

به این ترتیب با توجه به نتایج پایایی ترکیبی، واریانس استخراج شده، ضریب تعیین مدل و شاخص نیکویی برازش می‌توان نتیجه گرفت که مدل ترسیم شده در حیطه تحلیل مسیر از فرضیات تجربی- نظری مناسبی برخوردار بوده و دارای برازش بسیار مناسبی است.

بحث

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی بررسی نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان بود. یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر نشان داد ضریب مسیر از سلامت روانی والدین به موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان برابر ۰/۹۲۹ به دست آمده و در سطح خطای ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. بنابر این نتیجه می‌شود که سلامت روانی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو تاثیر مثبت و معنی‌دار دارد. نتیجه این فرضیه با یافته‌های سحاقی^{۲۰} (۱۳۹۷)، صداقت^{۲۱} (۱۳۹۷) و میرکمالی و همکاران (۱۳۹۴) همسو می‌باشد. با توجه به تاثیر مثبت سلامت روانی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، لازم است والدین با کاهش فشارهای روانی و مدیریت مسائل زندگی از بروز اختلالات جسمانی، اضطراب و بی‌خوابی و افسردگی جلوگیری نموده و با بهبود سلامت روانی خود زمینه پیشرفت تحصیلی فرزندان خود را فراهم کنند.

در تبیین نتیجه این فرضیه می‌توان به مطابقت نتیجه حاصل از این پژوهش با مبانی نظری و پژوهش‌های مرتبط قبلی اشاره نمود. تحقیقات نشان داده است که رشد مطلوب و سالم فرزندان در تمام ابعاد مرهون ارتباط مؤثر و مطلوب والدین با فرزندان است و سلامت روانی اعضای خانواده به‌خصوص والدین می‌تواند رفتارهای فرزند را تحت تأثیر قرار دهد. اضطراب و افسردگی از جمله بیماری‌های روانی است که باعث احساس غم و ناراحتی مداوم و از دست دادن علاقه می‌شود و بر طرز فکر و احساس و رفتار سایر اعضای خانواده مبتلا تأثیر می‌گذارد و ممکن است آن‌ها در انجام وظایف روزانه خود دچار آسیب شوند. تحقیقات اسماعیل‌زاده^{۲۲} (۱۳۸۵) نشان می‌دهد افسردگی والدین به‌خصوص مادران نه تنها سبب می‌شود فرزندان در کسب موفقیت تحصیلی دچار آسیب‌های قابل توجهی شوند، بلکه موجب می‌شود فرزندان در زمینه برقراری ارتباط متقابل اجتماعی با سایر افراد نیز دچار مشکلات شوند. در مجموع می‌توان به این نتیجه دست یافت که سلامت روانی والدین یکی از مؤلفه‌های مهم در زندگی کودکان به شمار می‌رود. کارشناسان سلامت روان و جسم معتقدند سبک زندگی و سلامت جسمانی و روانی والدین در کسب موفقیت‌های تحصیلی فرزندان تأثیرگذار است و از این رو، والدین باید نسبت به مراقبت از سلامت جسمانی و روانی خود حساس باشند تا زمینه لازم برای موفقیت تحصیلی فرزندان‌شان به وجود آید.

ضریب مسیر از سلامت روانی والدین به انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان برابر ۰/۵۸۲ به دست آمده و در سطح خطای ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. بنابر این نتیجه می‌شود که سلامت روانی والدین بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو

²⁰ sahaghi

²¹ sedaghat

²² ismailzadeh

تاثیر مثبت و معنی‌دار دارد. نتیجه این فرضیه با یافته‌های آهی و همکاران (۱۳۹۵)، میرکمالی و همکاران (۱۳۹۴) و نیاکان^{۲۳} (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. با توجه به تاثیر مثبت سلامت روانی والدین بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان، لازم است والدین تمامی ابعاد سلامت روان شامل علائم جسمانی، علائم اضطرابی، علائم کارکرد اجتماعی و علائم افسردگی را بهبود بخشند تا زمینه برای بروز انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان فراهم گردد.

در تبیین نتیجه این فرضیه باید اشاره کنیم که نتیجه به دست آمده در این پژوهش با مبانی نظری و پژوهش‌های مشابه قبلی هم‌راستا می‌باشد. برای مثال، بندورا^{۲۴} (۱۹۹۷) خاطر نشان می‌کند که باورها، انتظارات و نگرش‌های والدین درباره مدرسه و محیط آموزشی فرزندان‌شان، باورهای آنان درباره انتظارات و اهداف آموزشی را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهند. از همین رو، والدین دارای سلامت روان می‌توانند نگرش‌ها و رفتارهای مثبت را با نشان دادن نگرش‌های مثبت نسبت به تکالیف تحصیلی منزل و انجام دادن تکالیف در زمانی مشابه با زمان انجام تکالیف توسط دانش‌آموزان الگودهی کرده و سبب ایجاد انگیزه پیشرفت در تحصیل فرزندان‌شان شوند. مطابق نظریه ارزیابی شناختی دسی^{۲۵} و رایان^{۲۶}، نیز محیط خانواده نقش اساسی در شکل‌دهی انگیزش تحصیلی به خصوص انگیزش درونی دارد. بر همین اساس، والدینی که از سلامت روانی کامل برخوردارند بازخوردهای معناداری در یک بافت خود تعیین‌گر و اطلاعاتی به دانش‌آموزان می‌دهند که انگیزه تحصیلی آن‌ها را افزایش می‌دهند، اما والدینی که سطح سلامت روانی پایینی دارند از طریق کنترل ارتباطات، نظارت شدید و پاداش کنترل شده سبب کاهش انگیزش تحصیلی فرزندان‌شان می‌شوند. روانشناسان معتقدند والدین دارای سلامت روانی کامل به پیشرفت و آموزش فرزندان‌شان علاقمند هستند، هنگام نیاز به فرزند خود کمک می‌کنند، به او تقویت مثبت می‌دهند و انگیزش او را جهت تکمیل تکالیف تحصیلی افزایش می‌دهند ولی برعکس، والدینی که از فقدان سلامت روانی رنج می‌برند، یا بیش از اندازه در فعالیت‌های تحصیلی فرزند درگیر می‌شوند یا کاملاً نسبت به آن بی‌تفاوتند، نگرش‌های متضادی را به او منتقل می‌کنند که می‌تواند تاثیر منفی بر انگیزش‌شان داشته باشد و معمولاً بر پیشرفت کلی و نگرش فرزند به سوی تحصیل اثر مخربی می‌گذارند.

ضریب مسیر از انگیزه پیشرفت به موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان برابر ۰/۰۸۷ به دست آمده و در سطح خطای ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. بنابر این نتیجه می‌شود که انگیزه پیشرفت بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو تاثیر مثبت و معنی‌دار دارد. نتیجه این فرضیه با یافته‌های نجاتی^{۲۷} و همکاران (۱۳۹۷)، آهی و همکاران (۱۳۹۵)، میرکمالی و همکاران (۱۳۹۴) و نیاکان (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. با توجه به تاثیر مثبت انگیزه پیشرفت در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، لازم است والدین در مواجهه با فرزندان رفتارهای عاطفی و دوستانه انتخاب کنند و از سرزنش و توهین و تنبیه فرزندان بپرهیزند تا با ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان زمینه موفقیت تحصیلی آنان فراهم گردد.

در تبیین نتیجه این فرضیه باید اشاره کنیم که مبانی نظری و پژوهش‌های قبلی صورت گرفته نیز مویدی بر نتیجه به دست آمده در این پژوهش می‌باشد. برای مثال، به عقیده واینر^{۲۸} (۱۹۷۲) علاقه به یادگیری و پیشرفت تحصیلی حاصل عواملی است که ناشی از شخصیت و توانایی دانش‌آموزان، ویژگی‌های تکلیف، مشوق‌ها و سایر عوامل پیرامونی است. همچنین، مطابق پژوهش‌های پیشین عوامل انگیزشی در پیشرفت تحصیلی نقش کلیدی ایفا می‌کنند و انگیزه پیشرفت که یکی از مفاهیم اساسی در روانشناسی انگیزش است تاثیر عمده‌ای در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. بر همین اساس، امروزه روانشناسان به دلیل ارتباط موثر انگیزش با یادگیری جدید، مهارت‌ها، راهبردها و رفتارها ضرورت توجه به آن در تعلیم و تربیت را متذکر شده‌اند و

²³ niakan

²⁴ bandura

²⁵ deci

²⁶ rayan

²⁷ nejati

²⁸ weiner

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

یکی از سازه‌های اولیه‌ای که برای تشریح این انگیزه ارائه داده‌اند، انگیزه پیشرفت تحصیلی است. از دیدگاه آموزشی، انگیزه ساختاری چند وجهی است که با یادگیری و موفقیت تحصیلی مرتبط است و مدارس باید به منظور پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان زمینه‌های انگیزشی آنها را شناسایی و تقویت نماید تا بدین وسیله و با توجه به شناسایی ابعاد انگیزشی آنها موجبات هر چه بیشتر موفقیت تحصیلی و علاقه روز افزون آنها را به تحصیل فراهم آورند.

این پژوهش نیز همانند سایر پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی بود. متغیرهای اصلی دارای زیر مقیاس‌های متعددی بودند و پرداختن به آن‌ها بطور جزئی نیاز به مطالعه مستقل دارد لذا به گزارش متغیرهای اصلی اکتفا شد. جامعه آماری محدود به دوره اول متوسطه و همچنین شهر ماکو بود که مطلوبیت تعمیم یافته‌ها به نمونه‌ها و جوامع دیگر با احتیاط صورت پذیرد. با توجه به اینکه پرسشنامه‌های تحقیق توسط والدین دانش‌آموزان تکمیل شده و بخشی از پرسشنامه هم مربوط به سنجش سلامت روانی والدین بوده است، لذا امکان جبهه‌گیری و بیان خلاف واقع توسط برخی از والدین نیز وجود داشته است.

نتایج مدل بیانگر این بود که سلامت روانی والدین می‌تواند در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه موثر باشد، از این رو پیشنهاد می‌شود ادارات آموزش و پرورش با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای والدین، به آموزش والدین در زمینه لزوم توجه به سلامت روانی پرداخته و آنها را از نتایج و آثار بهبود سلامت روانی در زندگی شخصی و موفقیت تحصیلی فرزندان‌شان آگاه سازند. والدین باید آگاه باشند که سلامت روان صرفاً به معنی عدم وجود بیماری روانی نیست و در واقع منظور این است که روی خصوصیات مثبت خودشان کار کنند زیرا سلامت روان می‌تواند روی تمام رفتارها، نوع تفکرات و احساس قدرتمندی آنان در مواجهه با تنش‌های روانی موثر باشد.

همچنین نتیجه شد که سلامت روانی والدین می‌تواند در ایجاد انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دوره اول متوسطه موثر باشد، از این رو پیشنهاد می‌شود والدین با آگاهی یافتن از پتانسیل‌های خود، کنار آمدن با مشکلات و مدیریت صحیح استرس در زندگی، انجام فعالیت‌های سازنده، ایجاد ارتباطات معنادار در زندگی، گرفتن کمک حرفه‌ای در صورت نیاز، ارتباط بهینه با اطرافیان، انجام فعالیت‌های جسمانی، کمک کردن به دیگران و خواب کافی زمینه بهبود سلامت روانی خود را فراهم آورده و در نهایت به ایجاد انگیزه پیشرفت تحصیلی در فرزندان‌شان کمک نمایند.

نتایج مدل بیانگر این بود که انگیزه پیشرفت می‌تواند در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه موثر باشد، از این رو پیشنهاد می‌شود به منظور موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان زمینه‌های ایجاد انگیزه در درون خانواده توسط والدین و در محیط آموزشی توسط معلمان فراهم گردد. رفتار والدین و محیطی که دانش‌آموز در آن رشد می‌کند در میزان انگیزه دانش‌آموزان نسبت به یادگیری بسیار تأثیرگذار هستند. کودکانی که حس ارزشمندی و شایستگی آن‌ها توسط والدین پرورش داده شده می‌شود تمایل بیشتری به انجام تکالیف چالش‌برانگیز و دشوار در دوران مدرسه خواهند داشت. از طرف دیگر، نحوه تدریس معلم، نوع ارتباط و تعامل بین معلم و دانش‌آموز و امکانات محیط آموزشی نیز در ایجاد انگیزه تحصیلی بسیار موثر هستند و از این رو، معلمان می‌توانند با انتخاب روش‌های تدریس جذاب و تعاملی، دقت در انتخاب تکالیف و ایجاد جو مثبت در کلاس زمینه لازم برای ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان را فراهم آورند.

تشکر و قدردانی

از تمامی مسئولین و کادر آموزش و پرورش بخصوص مدارس و والدین دانش‌آموزان که در اجرای این مطالعه همراهی کردند کمال قدردانی و سپاسگزاری را داریم.

منابع

- [۱] آقاجانی، سعید و اسدی نوقایی، احمدعلی، (۱۳۸۱)، نظریه مشاوره و روان درمانی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران.
- [۲] اناری، نسیم و پاکدامن، بهزاد، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین سلامت روانی والدین و انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان، هشتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران.
- [۳] آهی، قاسم و همکاران، (۱۳۹۵)، مدل بایب رابطه بین درگیری تحصیلی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی با توجه به نقش میانجی انگیزش و درگیری تحصیلی دانش آموز، مجله دست آوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی) دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره چهارم، ۱۳، ۹۰-۶۹.
- [۴] پاشاشریفی، حسن، (۱۳۸۷)، پرسشنامه‌های پژوهشی در زمینه روانشناسی، مشاوره، علوم تربیتی و جامعه شناسی، تهران، انتشارات سخن.
- [۵] جباری فر، تقی و همکاران، (۱۳۹۴)، نگاهی بر نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، اولین همایش ملی علمی و پژوهشی روانشناسی، علوم تربیتی و آسیب شناسی جامعه، ۶۸۶۹-۶۸۸۱.
- [۶] چاپمن، گری؛ ترجمه، موحد، سیمین، (۱۳۸۷)، پنج نشانه خانواده سرشار از عشق، چاپ دوم، تهران، انتشارات ویدا.
- [۷] رحیمی نژاد، عباس و پاک نژاد، محسن، (۱۳۹۲)، رابطه عملکرد خانواده و نیازهای روان شناختی با سلامت روانی نوجوانان، فصلنامه خانواده پژوهی، سال دهم، شماره ۳۷، ۹۹-۱۱۱.
- [۸] سحاقی، حکیم، (۱۳۹۷)، رابطه سلامت روان و شادکامی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان جندی شاپور اهواز، مجله راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی، دوره پنجم شماره اول، ۲۴-۱۵.
- [۹] سرمد، زهره و همکاران، (۱۳۹۰)، روش تحقیق در علوم رفتاری، نشر آگه، تهران.
- [۱۰] سیف، علی اکبر، (۱۳۹۴)، روان شناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری آموزش)، تهران نشر دوران.
- [۱۱] صداقت جهان آباد، پروین، (۱۳۹۷)، رابطه الگوهای فرزند پروری با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان رستم، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نورآباد ممسنی.
- [۱۲] میرکمالی، سیدمحمد و همکاران، (۱۳۹۴)، نقش سلامت روان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان با میانجیگری انگیزش پیشرفت تحصیلی، دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال شانزدهم، شماره ۶۰، ۱۰۱-۱۰۹.
- [۱۳] میلانی فر، بهروز، (۱۳۸۶)، بهداشت روانی، نشر قوس، تهران.
- [۱۴] نیاکان، شیوا، (۱۳۹۱)، نقش الگوهای ارتباطی خانواده در پیشرفت تحصیلی با واسطه‌گری انگیزه پیشرفت، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه شیراز
- [15] Artino, A. R. (2009), Think, feel, act: Motivational and emotional influences on military students online academic success, *Journal of computing in Higher Education*, 21(2), 146-166.
- [16] Ayano, G. and et. al. (2022), The impact of parental mental health problems on the educational outcomes of their offspring: Findings from the Raine Study. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 56(5), 510-524.
- [17] Bandura. (1997) A. Self - efficacy: The exercise of control, New York: W. H. Freeman.
- [18] Deci, E. L., & Ryan. (1985), R. M. Intrinsic motivation and self determination in human behavior. New York: Plenum.
- [19] Eide, E. R. and et. al. (2010), The relation between children's health and academic achievement, *Children and Youth Services Review*, 32, 231-238.
- [20] Liao, M., Ying, R., & Zhou, S. (2021), The influence of parentchild relationship on the academic pressure of elementary students: A moderated mediation model-Based on the survey and analysis of 38,069 elementary students. *Science Insights Education Frontiers*, 9(1):1161-1182.
- [21] Mahmoudi M, Mir Zamani SM, Zabihi R.(2018) The Relationship Between Parental Mental Health and Adolescents of Elementary Schoolchildren in District 17 of Tehran. *Journal of Excellence in Counseling and Psychotherapy*.7(27):14-22.

نقش واسطه‌ای انگیزه پیشرفت در رابطه بین سلامت روانی والدین با موفقیت تحصیلی فرزندان (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر ماکو)

- [22] Miller, S., Connolly, P., and Maguire, L. K. (2013), Wellbeing, academic buoyancy and educational achievement in primary school students. *International Journal of Educational Research*, 62, 239-248.
- [23] Omar, R. et.al., (2018), Parental Involvement and Achievement Motivation: Association with Students' Achievement in Vocational Colleges, 4th International Conference on Educational Research and Practice, Vol. 7, Malaysia.
- [24] Roy, M. and Garsia, R. G. (2018), The Role of Parental Involvement and Social/Emotional Skills in Academic Achievement: Global Perspectives, *School Community Journal*, 28, 29-46 .
- [25] Sadock BJ, Sadock VA,(2009), editors. Kaplan and Sadock's Pocket Handbook of Clinical Psychiatry. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- [26] Sadock, B. J. (2009), Kaplan and sadocks comprehensive textbook of psychiatry.
- [27] Singh, K. (2011), Study of Achievement Motivation in Relation to Academic Achievement of Students. *International Journal of Educational Planning and Administration*, 1(2): 161-171.
- [28] Welles, T. L. (2010), An analysis of the academic success inventory for college students: construct validity and factor scale invariance. Florida: The Florida State University.
- [29] World health organization, (2001), Mental health: New hope. Geneva, Switzerland: world health organization.
- [30] Yorke, M. and Longden, B. (2004), Retention and student success in higher education. McGraw hill Education (UK).